

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

PRZYJĘTA UCHWAŁĄ NR 271/XXI/2000 Z DNIA 3 LIPCA 2000

SEJMIKU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
II. PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII ROZWOJU	4
III. OTOCZENIE WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W ROKU 2000	6
1. UWARUNKOWANIA GLOBALNE I MIĘDZYNARODOWE.....	6
2. UWARUNKOWANIA KRAJOWE	8
IV. WOJEWÓDZTWO POMORSKIE W ROKU 2000	12
1. SYNTeza DIAGNOZY	12
2. SILNE I SŁABE CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	20
3. SZANSE I ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE	21
V. WIZJA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W ROKU 2010	22
VI. MISJA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	25
1. ZASADY REALIZACJI STRATEGII.....	25
2. FAZY REALIZACJI STRATEGII	26
3. NIEBEZPIECZEŃSTWA	27
VII. PRIORYTETY, CELE I ZADANIA	28
1. PRIORYTETY ROZWOJU	28
2. CELE STRATEGICZNE I ZADANIA REALIZACYJNE	28
VIII. REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO	40
1. UMACNIANIE I KREOWANIE RYNKÓW REGIONALNYCH.....	40
2. WSPÓLPRACA INSTYTUCJI REALIZUJĄCYCH STRATEGIĘ I WSPIERAJĄCYCH ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA	44
3. WSPARCIE REALIZACJI STRATEGII	45
IX. MONITORING REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU	48

I. WSTĘP

Strategia rozwoju województwa to przedstawiona w formie dokumentu koncepcja działań zmierzających do długotrwałego i zrównoważonego rozwoju regionu. Jest ona podstawowym narzędziem programowania rozwoju regionu. Zarząd Województwa Pomorskiego – w ramach ustawowych obowiązków – opracowuje projekt tego dokumentu, Sejmik natomiast na jego podstawie uchwała strategię, którą następnie wdrażają podmioty zainteresowane rozwojem regionu. Strategia określa wizję regionu oraz priorytety, cele i zadania jej realizacji.

Główne zadania strategii obejmują:

- określenie wizji regionu pobudzającej do aktywnego udziału w pracy na rzecz rozwoju regionu i tożsamości regionalnej;
- zainicjowanie współpracy w planowaniu przyszłości regionu;
- mobilizację społeczności lokalnych, grup interesów, organizacji społecznych i innych aktorów sceny regionalnej do wyrażania swoich opinii oraz do współdziałania w rozwoju regionu;
- instytucjonalizację prac nad planowaniem rozwoju gospodarczego, społecznego, ekologicznego i przestrzennego;
- tworzenie odniesienia dla działań planistycznych prowadzonych zarówno na szczeblu lokalnym (gmin i powiatów), jak i krajowym;
- określenie merytorycznej podstawy tworzenia programów i projektów rozwojowych;
- przygotowanie instytucji i przedsiębiorstw do przyjęcia oraz właściwego zagospodarowania środków wspierania rozwoju, pochodzących z funduszy krajowych i zagranicznych;
- stworzenie spójnego i atrakcyjnego wizerunku regionu jako podstawy do jego promocji.

Szczegółowe zestawienie celów i sposobów ich realizacji będzie zawierał **program wojewódzki**, uchwalany przez Sejmik. Na tej podstawie – oraz zgodnie z rządowym programem wsparcia – podmioty regionalne przedstawiają propozycje przedsięwzięć rozwojowych. Projekty zgodne ze strategią uzyskują wsparcie Zarządu Województwa w ubieganiu się o środki finansowe w ramach **kontraktu regionalnego**.

II. PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII ROZWOJU

Zarząd Województwa Pomorskiego w drodze przetargu zlecił **Konsorcjum, złożonemu z Agencji Rozwoju Pomorza Gdańskiego SA oraz Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową**, opracowanie projektu dokumentu strategii rozwoju województwa pomorskiego. Prace rozpoczęto 2 sierpnia 1999 roku. Projekt dokumentu został przekazany Zarządowi 2 czerwca 2000 roku.

Strategię sformułowano metodą społeczno-ekspertką. Eksperti Konsorcjum przygotowali specjalistyczne opracowania, służące jako materiał do dyskusji, oraz projekt dokumentu końcowego. Społeczny wymiar budowania strategii był realizowany w ramach dwunastu debat publicznych. Każda z nich została poświęcona odrębnej grupie zagadnień i trwała jeden lub dwa dni. Debaty odbywały się w Słupsku, Gdańsku, Kwidzynie, Chojnicach, Sopocie, Gdyni, Leźnie, Bolesławowie, Szymbarku i Starym Polu.

Ponadto zorganizowano spotkania ze specjalistami z następujących dziedzin: rolnictwa, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, rybołówstwa, gospodarki morskiej, teleinformatyki.

W debatach wzięło udział blisko 800 osób. Dyskusje były moderowane; w efekcie wypracowano 11 propozycji misji województwa, ponad 60 priorytetów oraz 500 celów strategicznych i kierunków działania.

Metoda moderacyjna dała możliwość:

- zgromadzenia opinii uczestników debat na temat celów i kierunków działań;
- lepszej wymiany informacji pomiędzy uczestnikami procesu planowania;
- pełniejszego zrozumienia wzajemnych stosunków i umiejscowienia własnych propozycji w szerszym kontekście;
- uznania potrzeby kompromisu i odrzucania skrajności (z poszanowaniem prawa prezentowania własnych propozycji) oraz potrzeb lokalnej aktywności jako warunku rozwoju;
- promocji strategii i zwiększenia szans na jej szybkie wdrożenie (ponieważ osoby, które ją opracowywały, będą w większości same realizowały wyznaczone cele i zadania);
- wzrostu aktywności społecznej poprzez wyłonienie i umocnienie lokalnych liderów oraz tworzenie koalicji na rzecz rozwoju regionu.

Prace nad strategią były prowadzone wspólnie z Radą Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego i komisjami Sejmiku Województwa Pomorskiego pod kierunkiem Komisji Strategii Rozwoju i Polityki Przestrzennej, jak również z Departamentem Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego.

III. OTOCZENIE WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W ROKU 2000

1. UWARUNKOWANIA GLOBALNE I MIĘDZYNARODOWE

Wyzwania cywilizacji informacyjnej i globalizacji

W międzynarodowym, konkurencyjnym i podatnym na zakłócenia otoczeniu szczególną rolę odgrywają:

- przewartościowanie relacji między znaczeniem doświadczenia i ciągłości z jednej strony oraz zdolności do innowacji czy adaptacji – z drugiej;
- lawinowy wzrost informacji i liczby ich źródeł, zwiększenie szybkości przesyłania informacji i równie szybko rosnący popyt na nowoczesne technologie gromadzenia, przetwarzania, selekcji i przesyłania danych;
- wzrost znaczenia informacji jako zasobu, rosnąca rola jakości kapitału ludzkiego oraz współpracy sieciowej w tworzeniu nowej generacji przewag konkurencyjnych;
- przestrzenne różnicowanie intensywności procesów rozwoju oraz rosnące znaczenie metropolii jako światowych i europejskich ośrodków rozwoju proinnowacyjnego i wiedzochołonnego, polaryzacja rozwoju;
- wzrost znaczenia ekologicznych przesłanek rozwoju;
- zmiana geopolitycznej konfiguracji europejskiej;
- wzrost potencjału gospodarczego Europy Bałtyckiej i jej stopniowe przekształcanie w region funkcjonalny;
- relatywny spadek znaczenia tradycyjnych czynników lokalizacji.

Zobowiązania międzynarodowe

Na możliwości rozwoju regionu wpływają bądź zaczną wpływać w przyszłości zobowiązania międzynarodowe państwa i samorządu wynikające między innymi z następujących źródeł:

- dorobku prawnego Unii Europejskiej;
- „Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między RP z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony” oraz dokumentów pochodnych;

- uzgodnień w ramach negocjacji Polski o członkostwo w UE;
- umów i porozumień dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego (w tym szczególnie Konwencji Helsińskiej), a także dokumentów dotyczących równoważenia rozwoju podpisanych przez Polskę na Konferencji w Rio de Janeiro;
- umów i porozumień określających cele, ramy oraz instrumenty współpracy bałtyckiej;
- uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego „Priorytety współpracy międzynarodowej województwa pomorskiego”, szczególnie w zakresie współpracy z krajem związkowym Szlezwik-Holsztyn (Niemcy), współpracy w ramach tzw. małego trójkąta weimarskiego z regionem Limousin (Francja) i Okręgiem Środkowa Frankonia (Niemcy) oraz współpracy z regionami południowej Szwecji i innymi regionami nadbałtyckimi.

Szanse i zagrożenia ekonomiczne

Szanse dla całego województwa tkwią przede wszystkim w następujących możliwościach:

- przewidywanym przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy stosunkowo wysokim tempie wzrostu gospodarki światowej (ponad 4 % w skali rocznej) w ciągu najbliższych dziesięciu lat;
- szybkiej integracji z UE i efektywnym wykorzystaniu funduszy przedakcesyjnych oraz strukturalnych;
- poprawie infrastrukturalnych i gospodarczych więzi w Europie Bałtyckiej.

Najpoważniejsze zagrożenia mogą wystąpić w wyniku:

- przedłużania negocjacji w sprawie daty i warunków wejścia Polski do Unii Europejskiej;
- szoku integracyjnego, wpływającego na jakość funkcjonowania struktur gospodarczych i społecznych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej;
- niepowodzenia rozwoju kontaktów gospodarczych z Rosją;
- niekorzystnego kształtowania się osi rozwoju gospodarczego i powiązań komunikacyjnych o znaczeniu europejskim, omijających województwo pomorskie.

2. UWARUNKOWANIA KRAJOWE

Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne

Do roku 2010 można się spodziewać pozytywnych zmian w krajowym otoczeniu makroekonomicznym, jednak tempo wzrostu gospodarki polskiej będzie w dużym stopniu zależne od utrzymania makroekonomicznej równowagi wewnętrznej i zewnętrznej, a zwłaszcza od postępów procesu równoważenia finansów publicznych oraz tempa integracji z Unią Europejską. Warunkiem uzdrowienia systemu finansów publicznych jest reforma sposobu zarządzania sektorem publicznym.

W wariantcie aktywnym przewidywanym przez „Strategię finansów publicznych i rozwoju gospodarczego Polska 2000–2010” prognozuje się tempo wzrostu produktu krajowego brutto na poziomie 6,5-7,5% rocznie. W wariantcie pasywnym tempo wzrostu produktu krajowego brutto wyniesie 4–5% rocznie.

Zarówno ujemne saldo obrotów handlowych, jak i struktury geograficzna i towarowa polskiego handlu zagranicznego stanowią potencjalne zagrożenie dla stabilności gospodarki.

Ewentualność zachwiania gospodarczego, spowodowanego kryzysem walutowym, oznaczałaby przejściowe (do trzech lat) obniżenie tempa wzrostu do poziomu 2–3% rocznie.

Krajowe uwarunkowania społeczne będą prawdopodobnie mniej korzystne niż uwarunkowania makroekonomiczne. Restrukturyzacja gospodarki i usług społecznych wraz z napływem nowych roczników na rynek pracy sprawiają, iż stopa bezrobocia może się utrzymać na stosunkowo wysokim poziomie (13–15%) nawet w drugiej połowie obecnej dekady.

Uwarunkowania wynikające z polityki państwa

Uwarunkowania te zawarte są przede wszystkim w następujących dokumentach:

- „Strategia zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku”;
- „Polska 2025 – długookresowa strategia rozwoju”;
- „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”;
- „Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego – Polska 2000-2010”;
- „Narodowa strategia rozwoju regionalnego”;
- „Koncepcja strategii przyciągania inwestycji zagranicznych”.

Wynikają one również z następujących strategii sektorowych:

- „Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich”;
- „Narodowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”;

- „Narodowa strategia rybołówstwa”;
- „Narodowa strategia ochrony środowiska”;
- „Narodowa strategia rozwoju transportu”;
- „Założenia polityki energetycznej polski do roku 2020”.

Uwarunkowania te mają zarówno charakter rekomendacji pod adresem poszczególnych dziedzin rozwoju województwa, jak i ustaleń ogólnych przenikających ujęcia sektorowe. Ich uwzględnienie w strategii rozwoju województwa pomorskiego służy zwiększeniu jej spójności ze strategiami narodowymi, stwarza też szanse wsparcia wojewódzkich przedsięwzięć strategicznych środkami zewnętrznymi.

Najbardziej istotne okoliczności zewnętrzne wpływające lub mogące wpłynąć na rozwój województwa pomorskiego zawarte są w projekcie Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR).

**Priorytety oraz cele strategiczne
Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR)**

Priorytety	Cele strategiczne
I. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozbudowa i modernizacja sieci transportowo-logistycznych. ☐ Rozbudowa sieci telekomunikacyjnych i informatycznych. ☐ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska. ☐ Rozwój funkcji metropolitalnych największych miast i zespołów miejskich.
II. Restrukturyzacja i dywersyfikacja bazy ekonomicznej regionów	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozwój małych i średnich miast w regionach o dominacji rolnictwa. ☐ Tworzenie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. ☐ Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionów, ☐ Rozwój sektora turystyki.
III. Rozwój zasobów ludzkich	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozwój potencjału edukacyjnego szkolnictwa średniego i wyższego w regionach. ☐ Rozwój szkolenia zawodowego i kształcenia ustawicznego w powiązaniu z restrukturyzacją gospodarek regionalnych i postępem technicznym. ☐ Mobilizacja potencjału przedsiębiorczości w regionach. ☐ Szkolenie kadr administracji publicznej . ☐ Zwiększanie mobilności zawodowej, sektorowej i przestrzennej zasobów pracy.
IV. Wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i w wysokim stopniu zagrożonych marginalizacją	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich, ☐ Aktywizacja gospodarcza obszarów popegeerowskich. ☐ Aktywizacja gospodarcza miast dotkniętych upadkiem przemysłu. ☐ Aktywizacja ludności na obszarach wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno-gospodarczą.
V. Rozwój międzynarodowej współpracy regionów	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Rozwój współpracy transgranicznej. ☐ Rozwój bezpośredniej współpracy województw z regionami różnych krajów europejskich. ☐ Kształtowanie personalnych i instytucjonalnych zasobów umożliwiających polskim regionom partnerską i efektywną współpracę międzynarodową.

Zasady i kierunki wsparcia rozwoju regionalnego

Ramy realizacji polityki państwa w odniesieniu do rozwoju regionalnego są zawarte w Ustawie z 12 maja 2000 roku o zasadach wspierania rozwoju regionalnego” (Dz. U. Nr 48, poz. 550).

Wsparcie finansowe rozwoju województwa pomorskiego ze środków budżetu państwa będzie możliwe tylko w wypadku:

- zadań ujętych w kontraktach wojewódzkich, zgodnych ze strategią wojewódzką;
- programów interwencyjnych tworzonych i realizowanych w przypadku klęsk żywiołowych, nagłych sytuacji kryzysowych, w szczególności na rynku pracy i w gospodarce;
- programów pilotażowych testujących nowe rozwiązania i instrumenty rozwoju regionalnego;
- programów doradczych i informacyjnych zwiększających zdolność przyjmowania budżetowego wsparcia finansowego zadań wojewódzkich.

W myśl przytoczonej ustawy szanse wsparcia mają przede wszystkim przedsięwzięcia służące:

- rozwojowi przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, innowacjom gospodarczym, transferowi technologii;
- restrukturyzacji wybranych dziedzin usług publicznych oraz gospodarkom lokalnej i regionalnej, opierającym się na zasadach zrównoważonego rozwoju;
- tworzeniu nowych, stałych miejsc pracy;
- poprawie warunków realizowania inwestycji gospodarczych poprzez inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej;
- edukacji, w tym edukacji dorosłych;
- kulturze regionalnej i lokalnej jako składnikom kultury narodowej, a także ochronie dziedzictwa kulturowego;
- poprawie stanu środowiska;
- rozwojowi instytucji działających na rzecz pobudzania aktywności i wspomagania działań samorządowych wspólnot regionalnych i lokalnych;
- studiom i badaniom niezbędnym do prowadzenia polityki rozwoju regionalnego;
- innym zadaniom związanym ze wspieraniem rozwoju regionalnego.

IV. WOJEWÓDZTWO POMORSKIE W ROKU 2000

1. SYNTEZA DIAGNOZY

Położenie i podstawowe cechy przestrzeni regionu

Województwo pomorskie położone jest w północnej, nadbałtyckiej części Polski, zajmując obszar 18.300 km². Obszar województwa znajduje się w strefie oddziaływania osi potencjalnego rozwoju VI Korytarza Transportowego Europy Środkowo-Wschodniej (wyznaczonego poprzez Inicjatywę TINA), łączącego Skandynawię poprzez aglomerację trójmiejską, Łódź i Warszawę z Europą Środkową.

Do podstawowych **cech przestrzeni** województwa należą:

- **nadmorskie położenie**, u ujścia Wisły do Zatoki Gdańskiej;
- **duże zróżnicowanie naturalnych warunków rozwoju** – blisko położona głębia Bałtyku, depresje na Żuławach, najwyższe wzniesienie na Niżu Środkowoeuropejskim; duża lesistość i wiele jezior; jedne z najlepszych gleb w Dolinie Wisły i bardzo słabe na pojezierzach; oryginalne układy krajobrazowe Słowińskiego Parku Narodowego, Półwyspu Helskiego, Mierzei Wiślanej i Pojezierza Pomorskiego;
- **silne zróżnicowanie rozmieszczenia ludności** – Trójmiasto, zajmując 2,3% powierzchni województwa, skupia 35% mieszkańców województwa, natomiast w gminach nadmorskich mieszka ponad 40% ludności;
- **wielofunkcyjny charakter rozwijanej działalności** – znaczący ośrodek akademicki, gospodarka morska, przemysł wydobywczy i przetwórczy, rolnictwo, turystyka i rekreacja, leśnictwo, usługi o znaczeniu ponadregionalnym oraz infrastruktura o znaczeniu ponadregionalnym (komunikacja i transport);
- **złożona i wielofunkcyjna aglomeracja nadmorska** - rozciągnięta na długości 60 km, koncentrująca ponad 40% ludności województwa (970 tys.), działalność produkcyjną bezpośrednio i pośrednio związaną z morzem (przemysł okrętowy, przemysł portowy, rafineria) i transport morski oraz wyspecjalizowane usługi związane z turystyką i rybołówstwem i usługi ponadregionalne (nauka, edukacja, kultura, ochrona zdrowia); aglomeracja stanowi jądro rozwijającego się układu metropolitalnego południowego Bałtyku;

- ponad 100-tysięczny **ośrodek miejski Słupska** o znaczeniu regionalnym, ogniskujący aktywność w północno- zachodniej części województwa;
- **dolina Dolnej Wisły** z głównym korytarzem infrastruktury technicznej (korytarz transportowy nr 6 w sieci Europy Środkowo-Wschodniej), łączącym strukturę nadmorską z innymi ośrodkami krajowymi położonymi nad Wisłą i z południem Europy, gęstą siecią miast średniej wielkości;
- **nadmorskie pasma rekreacyjno-osadnicze** oraz umieszczony na liście światowych rezerwatów biosfery Słowiński Park Narodowy, które dominują w zagospodarowaniu strefy nadmorskiej;
- **rozległa strefa pojezierna**, stanowiąca zaplecze struktury nadmorskiej, którą charakteryzuje duża lesistość, liczne, w tym duże jeziora, małe zaludnienie (gęstość w części gmin 15-30 mieszk./km²), niski stopień przekształceń;
- **system obszarów chronionych** obejmujący 2 parki narodowe: Słowiński i Borów Tucholskich, 9 parków krajobrazowych, strefy chronionego krajobrazu.

System komunikacyjny i infrastruktury technicznej tworzą:

- **węzły** o znaczeniu podstawowym, łączące województwo z przestrzenią zewnętrzną: morskie porty w zespole Gdańsk – Gdynia, port lotniczy „Gdańsk-Trójmiasto”;
- **pasma** o kierunku północ-południe wzdłuż Wisły obejmujące drogi krajowe nr 1 i 514, magistralę kolejową oraz linie przesyłowe energii elektrycznej gazu i paliw ciekłych;
- **pasma** o kierunku zachód-wschód rozwijające się wzdłuż dróg krajowych nr 6 i 7 oraz 22 i 50.

Struktura ta została ukształtowana w długim procesie rozwoju i wykazuje obecnie znaczną **trwałość**.

Ze względu na walory krajobrazowe i przyrodnicze województwo jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania.

Ludność

Ludność województwa pomorskiego liczy niemal 2,2 mln mieszkańców. Jest przeciętnie młodsza niż w Polsce; również średnia długość życia rośnie szybciej niż w kraju. Wskaźnik przyrostu naturalnego jest pięciokrotnie wyższy od średniej krajowej, a na terenach wiejskich – najwyższy w Polsce. Ludność miejska, zwłaszcza w Trójmieście, starzeje się, a jej liczba

maleje, również w wyniku odpływu do strefy podmiejskiej. Na niektórych obszarach odnotowuje się podwyższone wskaźniki zachorowalności i umieralności.

Wartości regionalne: kultura i tożsamość

Poczucie tożsamości regionalnej jest w województwie pomorskim zróżnicowane. Społeczność kaszubska i kociewska są zintegrowane i dobrze zorganizowane. Ich kultura i tradycja zajmują szczególne i trwałe miejsce w wartościach kulturowych regionu.

Pomorskie wyróżnia oryginalna wielokulturowość, stanowiąca mieszanekę dziedzictwa polskiego (w tym kaszubskiego, kociewskiego i kresowego), hanzeatyckiego, pruskiego, ale również ukraińskiego. Jej materialnym odzwierciedleniem są liczne zabytki i obiekty kulturalne. Znaczenie ponadregionalne posiadają niewątpliwie: zespoły zabytkowe Gdańska, liczne obiekty sakralne, zamek w Malborku i inne zamki krzyżackie, dwory i pałace, skanseny i pojedyncze obiekty architektury wiejskiej. Brakuje spójnej i konsekwentnie realizowanej koncepcji promocji wykorzystania dziedzictwa kulturowego dla wzmocnienia świadomości historycznej i tożsamości regionalnej oraz podniesienia atrakcyjności osiedleńczej, turystycznej i inwestycyjnej regionu.

Istotne jest także dziedzictwo historii najnowszej. Zainicjowane przez Solidarność w Gdańsku przemiany polityczne otworzyły społeczności pomorskiej nową drogę realizacji demokracji, wolności i samorządności, jako trwałych wartości społeczeństwa obywatelskiego.

Najsilniejszymi ośrodkami życia kulturalnego na Pomorzu są Trójmiasto i Słupsk. Inicjatywy kulturalne o znaczeniu ponadregionalnym powstają również w mniejszych ośrodkach miejskich oraz na wsi. Dla mieszkańców oddalonych wsi dostęp do dóbr i instytucji kultury jest utrudniony.

Edukacja

System edukacyjny województwa charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć szkół średnich, na czele z placówkami zaliczanymi do najlepszych w kraju. Kształcenie na poziomie wyższym skupia się w Trójmieście, Słupsku i Pelplinie. W niektórych powiatach – dzięki inicjatywom lokalnym – istnieje możliwość studiowania na miejscu: w Chojnicach, Starogardzie, Skórczu, Tczewie, Wejherowie, Ustce. Ciągle zbyt mało jest miejsc na uczelniach wyższych i za mało jest szkół prywatnych na dobrym poziomie. Pozytywną zmianą dotyczącą kształcenia wyższego w województwie pomorskim jest różnorodność kierunków studiów oraz aktywność

w rozszerzaniu przez uczelnie oferty edukacyjnej. Obserwuje się szybki rozwój licznych form doksztalcania dorosłych.

Struktura zatrudnienia i bezrobocie

Rynek pracy województwa pomorskiego charakteryzuje się korzystną strukturą pracujących. W porównaniu z analogicznymi danymi w kraju jest ona zdecydowanie bardziej zbliżona do struktury w Unii Europejskiej. Wysoki i wciąż rosnący udział sektora prywatnego wynosi około 66 % (stan na kwiecień 2000 roku). W roku 1998 w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie było zatrudnionych 15% pracujących (w kraju – 27%), w przemyśle i budownictwie – 31% (w kraju – 29%), w usługach – 54% (w kraju – 34%).

Liczba pracujących w województwie pomorskim wynosi 747,3 tys. osób (według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy, stan na 30 kwietnia 2000 roku), co stanowi około 57% ogółu osób zdolnych do pracy. Liczba bezrobotnych wynosi 132,4 tys., stopa bezrobocia zaś – 15%. Struktura jest niekorzystna: wysoki udział kobiet, mieszkańców wsi oraz bardzo wysokie i utrwalające się bezrobocie na obszarach, gdzie dominowały niegdyś PGR-y (ponad 25%). Najwyższe bezrobocie (27-31%) występuje w powiatach bytowskim, człuchowskim, malborskim i nowodworskim.

Województwo pomorskie charakteryzuje duża nierównowaga na rynku pracy, a zjawisko bezrobocia przybrało charakter masowy i jest uważane za najbardziej dotkliwy problem społeczny. Zagrożenie to wynika z postępującego rozwarstwienia ekonomicznego społeczeństwa, a zwłaszcza utrwalających się obszarów bezrobocia i biedy, będących źródłem patologii społecznych.

Stan i struktura gospodarki

Stan gospodarki województwa pomorskiego w świetle wskaźników makroekonomicznych jest zadowalający. Wskaźniki produktu krajowego brutto oraz produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca przekraczają średnią krajową. Województwo znajduje się w czwórce najsilniejszych regionów Polski – obok Mazowsza, Śląska i Wielkopolski. Jednakże niedostateczne tempo prywatyzacji, modernizacji i zbyt niski poziom inwestycji powodują groźbę utraty obecnej pozycji konkurencyjnej.

Korzystna jest wysoka przedsiębiorczość i aktywność gospodarcza mieszkańców województwa, co wpłynęło na powstanie silnego sektora małych i średnich przedsiębiorstw,

którego udział w eksporcie stale rośnie. Wzrasta także udział usług w tworzeniu produktu regionalnego brutto.

Struktura gospodarki jest zróżnicowana, a tendencje do jej przekształceń pozytywne. Zmienia się znaczenie gospodarcze rolnictwa. Problemy wsi i rolnictwa w aspekcie społeczno-ekonomicznym wymagają rozwiązania.

W gospodarce regionu występują branże tradycyjne (porty, przemysł okrętowy, elektromaszynowy, rafineryjny, rolnictwo, rybołówstwo, turystyka) oraz branże szybkiego rozwoju i przepływu innowacji (teleinformatyka, przemysł chemiczny, farmaceutyczny, usługi finansowo-ubezpieczeniowe). Niekorzystną cechą najsilniejszych branż przemysłu (stoczniowy, rafineryjny, papierniczy, farmaceutyczny) jest występowanie dużych, ale pojedynczych zakładów – oznacza to między innymi znaczną podatność na wahania koniunktury. Ważna dla gospodarki regionu jest obecność nastawionych na eksport branż wytwarzających dobra konsumpcyjne (np. wyroby spożywcze, elektroniczne, meble, obuwie, wyroby z tworzyw sztucznych, opakowania). W branżach nowoczesnych przeważają małe, dynamiczne przedsiębiorstwa prywatne, lecz niewiele jest silnych firm średnich.

Rośnie znaczenie usług turystycznych. Zagospodarowanie i ruch turystyczny koncentrują się w strefie nadmorskiej, na pojezierzu i w Trójmieście. Nasilenie ruchu turystycznego przypada na miesiące letnie.

Większość instytucji otoczenia biznesu znajduje się w Trójmieście i Słupsku, a przedsiębiorstwa na terenach wiejskich są praktycznie pozbawione wsparcia w tej dziedzinie. Niekorzystnie na jakość otoczenia biznesu wpływa między innymi słaba współpraca środowisk gospodarczych.

Żegluga, rybołówstwo, przemysł okrętowy

Uznanie znaczenia nadmorskiego położenia Polski przyczyniło się do stworzenia znacznego potencjału gospodarki morskiej. Obecnie jednak, w wyniku przemian w kraju i na rynkach światowych, zachodzi konieczność jej przekształcenia w nowych warunkach konkurencyjności.

Wskutek światowego kryzysu na rynkach frachtowych i niepomyślnie przeprowadzonej restrukturyzacji, przedsiębiorstwa żeglugowe regionu są w bardzo trudnej sytuacji. Również dalekomorska flota rybacka została bardzo uszczuplona. Rybołówstwo bałtyckie słabnie ekonomicznie i dysponuje przestarzałymi jednostkami. Pewnym zagrożeniem są wymogi stawiane przez Unię Europejską, które mogą doprowadzić do znacznej redukcji floty

rybackiej. Przetwórstwo ryb jest na Pomorzu silnie rozwinięte – znajdują się tu najwięksi krajowi producenci.

W wyniku pomyślnej restrukturyzacji stocznie odzyskały zaufanie instytucji finansowych i zdobyły zamówienia na kilka najbliższych lat, wykorzystując posiadany potencjał kadrowy, techniczny oraz ugruntowaną reputację w międzynarodowym środowisku żeglugowym.

Infrastruktura komunikacyjna

Atutem regionu jest rozwijająca się infrastruktura transportowa Trójmiasta: porty, węzeł kolejowy i drogowy, lotnisko międzynarodowe (jego potencjał nie jest w pełni wykorzystany). Daje to szansę na powstanie centrów logistyczno-dystrybucyjnych. Jednym z głównych problemów kształtującej się metropolii Trójmiasta jest wewnętrzna niespójność transportowa (będąca efektem braku współdziałania i koordynacji kolejowo-drogowej) oraz jej niewystarczające powiązania z regionem.

Regionalna sieć transportowa charakteryzuje się niespójnością (w tym – zbyt małą liczbą mostów na Wiśle), niewystarczającą gęstością sieci i niedrożnością połączeń w relacji północ-południe w zachodniej części regionu. Stan techniczny mostów, wiaduktów i większości dróg na obszarach wiejskich jest zły.

Układ połączeń transportowych województwa pomorskiego cechuje słaby dostęp drogowy do portów Gdańska i Gdyni.

Niekorzystne jest opóźnienie budowy autostrady A-1 wobec braku alternatywnych rozwiązań oraz stałego zmniejszania się przepustowości najważniejszych tras.

Rolnictwo i obszary wiejskie

Rolnictwo charakteryzuje się względnie korzystną strukturą wielkości gospodarstw na tle kraju oraz relatywnie wysoką produktywnością ziemi i pracy, jednak w zestawieniu z wymogami konkurencji Unii Europejskiej niezbędne jest zwiększenie wielkości gospodarstw. Szansę taką stwarza znaczny areał ziemi Skarbu Państwa. Rolnictwo najlepiej rozwija się na Żuławach, Powiślu, Kociewiu i Pobrzeżu, gdzie występują dobre gleby oraz stosunkowo duże gospodarstwa, wysoki poziom towarowości, produktywności i jakości produkcji rolnej. Wskutek przedłużającej się dekoniunktury i braku systemowych rozwiązań w polskim rolnictwie nawet duże, dobrze wyposażone i wydajne gospodarstwa mają poważne trudności ze zbytem zboża, buraków, rzepaku i żywca wieprzowego. W efekcie tego stan ekonomiczny wielu gospodarstw i zakładów przemysłu rolno-spożywczego jest zagrożony i niestabilny.

Większość małych i średnich zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego ma znaczenie lokalne; są one ważnym i pożądanym elementem gospodarki. Korzystające ze sprzyjających warunków naturalnych, tradycji i zaplecza naukowego hodowla ryb i rybactwo śródlądowe stanowią istotny czynnik gospodarczy na terenach wiejskich.

Na obszarach podmiejskich i atrakcyjnych turystycznie powszechne jest zjawisko uzupełniania budżetów rodzin wiejskich dochodami ze źródeł pozarolniczych. Na niektórych obszarach wiejskich aktywność obywatelska i przedsiębiorczość jest jednak zbyt niska.

Szczególnie groźnie wygląda utrwalanie się bezrobocia, stagnacji gospodarczej, patologii i frustracji społecznej na obszarach objętych tzw. syndromem popegeerowskim. W tej sytuacji istotny jest problem przemieszczania się ludności pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi.

Stan środowiska przyrodniczego

Istotny walor regionu stanowią: dostęp do morza oraz duże zróżnicowanie i znaczne zasoby środowiska przyrodniczego. Bogate zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, a także duże możliwości retencjonowania wody, pozytywnie wyróżniają województwo pomorskie na tle kraju. Część regionu jest zagrożona powodzią (Żuławy Wiślane, Dolina Dolnej Wisły, część strefy nadmorskiej, odcinki dolin Redy, Łeby i Słupii). Urządzenia przeciwpowodziowe i melioracyjne na Żuławach i Powiślu są w złym stanie.

Utrzymuje się ponadnormatywne zanieczyszczenie wód śródlądowych pod względem bakteriologicznym oraz duża zawartość w tych wodach związków fosforu, azotu i zawiesiny. Korzystną tendencją jest stała poprawa stanu czystości wód morskich. Występuje duża dysproporcja między wyposażeniem terenów wiejskich w wodociągi i w systemy neutralizacji ścieków. Pomimo że tworzone są nowoczesne systemy gospodarowania odpadami, jednakże poważnym zagrożeniem dla stanu środowiska w regionie jest szybki wzrost ilości i uciążliwości odpadów komunalnych i przemysłowych. Istnieją jednak realne perspektywy produkcji energii ze źródeł odnawialnych, czemu sprzyjają warunki naturalne. Następuje powolna, ale systematyczna poprawa stanu atmosfery – zasadniczo nie występują przekroczenia dopuszczalnych norm. W zakresie ochrony przyrody i krajobrazu utworzono spójny przestrzennie system obszarów chronionych w centralnej części regionu.

Współpraca międzynarodowa

Wysoka ranga współpracy międzynarodowej wynika z przyjętej przez Sejmik Województwa Pomorskiego uchwały o jej priorytetach. Istnieje dobrze rozwinięta sieć kontaktów, zwłaszcza

bałtyckich. Pomorskie aktywnie uczestniczy we współpracy transgranicznej, włączając się w prace Euroregionu Bałtyk, a także w programy i projekty bałtyckie. Posiada też rozwiniętą infrastrukturę instytucjonalną: placówki konsularne, siedziby instytucji bałtyckich, bilateralną polsko-szwedzką izbę gospodarczą, zaplecze naukowo-badawcze, aktywną administrację samorządową. Wiedza na temat zaangażowania samorządów lokalnych i samorządu terytorialnego we współpracę międzynarodową jest rozproszona i niekompletna, brakuje systemu monitoringu oraz skutecznych form zagranicznej promocji regionu.

Korzystne może okazać się istnienie przedstawicielstw województwa pomorskiego w miejscach ważnych dla jego interesów.

Realizując uchwałę sejmiku o priorytetach współpracy zagranicznej, podpisano porozumienia z krajem związkowym Szlezwik-Holsztyn (Niemcy), regionami tzw. małego trójkąta weimarskiego - Limousin (Francja) i Okręgiem Środkowej Frankonii (Niemcy), Rejonem Wileńskim (Litwa), jak również Prowincją Wschodnio-Przylądkową (Republika Południowej Afryki). Rozwija się współpraca z regionami nadbałtyckimi: z południowej Szwecji, Danii i północnych Niemiec (kraj związkowy Meklenburgia-Pomorze Przednie, Brema). Prowadzi się aktywne rozmowy z partnerami rosyjskimi i ukraińskimi na temat dalszej współpracy.

2. SILNE I SŁABE CZYNNIKI WEWNĘTRZNE

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Nadmorskie położenie. • Stan gospodarki w świetle wskaźników makroekonomicznych. • Nowoczesna struktura zatrudnienia, zróżnicowana struktura gospodarki i korzystne trendy jej przekształceń. • Eksportowe znaczenie przemysłu okrętowego. • Przedsiębiorczość i aktywność gospodarcza mieszkańców, sektor małych i średnich przedsiębiorstw. • Kształująca się metropolia Trójmiasta jednym z głównych centrów wzrostu gospodarczego kraju. • Węzeł transportowy aglomeracji trójmiejskiej. • Względnie dobra struktura wielkości gospodarstw rolnych na tle kraju oraz produktywność ziemi i pracy. • Zasoby ziemi Skarbu Państwa dla restrukturyzacji obszarowej gospodarstw. • Duży potencjał rolniczy Żuław. • Młode społeczeństwo. • Kapitał społeczny wyrastający z kultury Kaszub i Kociewia, umocnionej tysiącem lat chrześcijaństwa. • Oryginalna wielokulturowość społeczności regionalnej. • Zasoby oraz duże zróżnicowanie i dobry stan ogólny środowiska przyrodniczego. • Atrakcyjność osiedleńcza i turystyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielka liczba dużych przedsiębiorstw, będących liderami międzynarodowymi lub krajowymi. • Kryzys żeglugi i rybołówstwa. • Niedostateczne tempo prywatyzacji i zbyt niski poziom inwestycji. • Wysoka stopa bezrobocia i jego niekorzystna struktura oraz bardzo duże dysproporcje wewnątrz regionu. • Niedostateczna współpraca środowisk samorządowych, gospodarczych i naukowych. • Brak instytucjonalnego mechanizmu koordynacji rozwoju Trójmiasta i konkurowanie miast między sobą. • Słabe otoczenie biznesu, zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, niski poziom organizacji obrotu i przetwórstwa płodów rolnych. • Niski poziom cywilizacyjny i edukacyjny oraz mała mobilność społeczności wiejskich, szczególnie popegeerowskich, niski stopień samoorganizacji rolników. • Zbyt wolny rozwój szkolnictwa wyższego i nauki. • Duża przestępczość, szczególnie w Trójmieście. • Ograniczony dostęp do portów Gdańska i Gdyni od strony lądu; niewykorzystany potencjał portu lotniczego Gdańsk-Trójmiasto; niespójność komunikacyjna regionu. • Duża dysproporcja między wyposażeniem terenów wiejskich w wodociągi i systemy neutralizacji ścieków.

3. SZANSE I ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Utrwalenie się globalnej tendencji do budowania gospodarki opartej na wiedzy, upowszechnienie wykształcenia. • Zniesienie praktyk protekcyjnych na światowym rynku okrętowym. • Wzrost współpracy politycznej i gospodarczej w Regionie Morza Bałtyckiego. • Poprawa sytuacji gospodarczej i stabilizacja w Rosji, na Ukrainie i Białorusi. • Rozbudowa korytarzy transportowych prowadzących z regionu na południe. • Decentralizacja finansów publicznych i wzmocnienie władz regionalnych w Polsce. • Uznanie przez korporacje ponadnarodowe województwa pomorskiego za miejsce lokalizacji swoich siedzib w Polsce. • Wzrost znaczenia regionów w Unii Europejskiej. • Pełnoprawne i szybkie włączenie rolnictwa do Wspólnej Polityki Rolnej UE. 	<ul style="list-style-type: none"> • Marginalizacja gospodarcza regionu. • Peryferyzacja wynikająca z oddalenia położenia obecnych osi i centrów rozwojowych. • Nasilenie tendencji przesuwania z Zachodu nieinnowacyjnych działalności gospodarczych. • Kryzys finansów publicznych i centralizacja władzy w Polsce. • Brak zgody politycznej na kontynuację kierunków reformy samorządowej w Polsce. • Przedłużająca się dekonunktura w polskim rolnictwie. • Postępujące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa, a zwłaszcza utrwalanie się w regionie obszarów bezrobocia, ubóstwa i zacofania cywilizacyjnego. • Opóźnienie budowy autostrady A1 i jednocześnie brak innych rozwiązań.

V. WIZJA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W ROKU 2010

*Województwo pomorskie 2010 roku
to region nowych, wykorzystanych szans i partnerskiej współpracy
– o silnej i zróżnicowanej gospodarce oraz czystym środowisku,
pielęgnujący morskie tradycje i wielokulturowość,
przechodzący do szybkiego rozwoju opartego na umiejętnościach
i wiedzy.*

REGION WYRAZISTEGO WIZERUNKU

- ◆ spójny społecznie i infrastrukturalnie, integrujący wszystkie społeczności i ziemie tworzące wspólny wizerunek Pomorza;
- ◆ zdolny do tworzenia rozwiązań gospodarczych, technologicznych i społecznych, przyczyniających się do światowego postępu cywilizacyjnego;
- ◆ zwracający się ku przyszłości, umiejętnie wykorzystujący szanse, jakie niesie globalizacja i rewolucja informacyjna;
- ◆ pielęgnujący morskie tradycje Rzeczypospolitej oraz wielokulturowość dawnych i dzisiejszej społeczności;
- ◆ wierny ideałom solidarności społecznej – w duchu zapoczątkowanych tu wielkich przemian w Europie Środkowo-Wschodniej;
- ◆ zdolny do urzeczywistniania ambitnych wizji rozwojowych i skłonny do podejmowania najtrudniejszych wyzwań;
- ◆ otwierający nowe możliwości dla wszystkich, zwłaszcza dla osób przedsiębiorczych, wykształconych i kreatywnych;

- ◆ kultywujący dumę ze swego nadbałtyckiego położenia jako miejsca życia i pracy.

REGION SPOŁECZNOŚCI UCZĄCEJ SIĘ

Powszechne przekonanie o tym, że stałe kształcenie się jest wartością samą w sobie, stanowi cechę wyróżniającą region. Jego społeczność docenia potrzebę zdobywania nowej wiedzy i wysokich kwalifikacji. Region oferuje najwyższy możliwy do osiągnięcia w kraju poziom nauczania dzieci i młodzieży oraz szkolenia dorosłych. System edukacyjny jest powszechnie dostępny na wszystkich szczeblach i we wszystkich formach. Dzięki temu każdy, kto chce, może stale poszerzać wiedzę i doskonalić lub zmieniać, zgodnie z potrzebami, swoje umiejętności.

Wykształcona i stale ucząca się społeczność podnosi atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą regionu, dzięki czemu rośnie sektor gospodarki opartej na wiedzy. Usługi edukacyjne stanowią ważny produkt eksportowy.

REGION SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Region charakteryzuje się silnym sektorem obywatelskim i rozwiniętą kulturą debat publicznych. Jego społeczność sprzyja realizacji nowych pomysłów, kreatywności, obiegowi informacji i idei, podejmowaniu ryzyka, udziela poparcia nowatorom i otacza ich szacunkiem. Widać atmosferę współpracy, wzmacniającą wiarę we własne siły. Umacnia się tożsamość, budowana na fundamencie poszanowania różnorodności kulturowej i etnicznej. Panuje gościnność wobec przybyszów z innych regionów i krajów.

REGION OTWARTY

Region jest włączony do światowej sieci przepływu informacji, wiedzy i kooperacji. To region spotkań, kongresów, konferencji oraz budowania zrozumienia i zaufania międzynarodowego. Zajmuje poczesne miejsce w Europie Bałtyckiej, nawiązuje i utrzymuje kontakty z innymi regionami w Europie i na całym świecie, służące rozwojowi gospodarki, nauki, kultury i turystyki.

REGION ATRAKCYJNY

Pod względem komunikacyjnym region jest dobrze dostępny z zewnątrz oraz zintegrowany wewnątrz. Charakteryzuje go bardzo dobra jakość życia w sferze edukacji, bezpieczeństwa publicznego, stanu środowiska, służby zdrowia, kultury, sportu i rekreacji. Dzięki dużej atrakcyjności napływają do regionu rozwojowe firmy, wysoko wykwalifikowani pracownicy oraz ludzie o znaczących dochodach.

REGION GOSPODARKI GOTOWEJ DO SZYBKIEGO WZROSTU

Tradycyjne sektory – gospodarka morska, rolnictwo i turystyka – po pomyślnej restrukturyzacji i unowocześnieniu funkcjonują w warunkach globalnej konkurencji. Utrzymuje się równowaga pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami o znaczeniu międzynarodowym, sektorem małych i średnich przedsiębiorstw oraz sferą drobnej przedsiębiorczości. Wszystkie one elastycznie i skutecznie reagują na wyzwania globalnej gospodarki. W regionie działają korporacje międzynarodowe, wykorzystujące zdobycze nauki i techniki, i kooperują z miejscowymi uczelniami i firmami.

Gospodarka regionu gotowa jest do wejścia na drogę szybkiego rozwoju opartego na wiedzy. Istnieje sprawny regionalny system pobudzania, transferu i promocji innowacji, w którym istotną rolę odgrywają uczelnie i instytucje naukowe. W przedsiębiorstwach upowszechnia się kultura sprzyjająca tworzeniu i przyjmowaniu nowych rozwiązań – technologicznych, organizacyjnych, finansowych, marketingowych i innych. W produkcji i eksporcie regionu rośnie udział nowych produktów i usług, o wyższej wartości dodanej, bardziej zaawansowanych technicznie, korzystających z wiedzy.

REGION EFEKTYWNEJ SFERY PUBLICZNEJ

W sferze publicznej dominują rozwiązania podnoszące efektywność wydatkowania środków publicznych. Wszędzie tam, gdzie to możliwe i społecznie akceptowane, działają mechanizmy rynkowe. Władze samorządowe przeciwdziałają szkodliwym zakłóceniom mechanizmów rynkowych i wspierają kreowanie rynków regionalnych.

Szeroko stosuje się partnerstwo publiczno-prywatne. Administracja wszystkich szczebli jest silna, sprawna i służy rozwojowi gospodarczemu, a jej decyzje zapadają na podstawie jasnych kryteriów.

VI. MISJA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Misja opisuje ogólny sposób realizacji **wizji** przez samorząd województwa. Formułując zasady i kolejność działań podmiotów regionalnych, określa także niebezpieczeństwa na drodze do jej urzeczywistnienia.

1. ZASADY REALIZACJI STRATEGII

Realizacji misji służą zasady, którymi kieruje się społeczność regionalna. Wytaczają one drogę osiągnięcia wizji województwa pomorskiego w 2010 roku, dającą podstawę rozwoju w drugiej dekadzie XXI wieku.

Zasada zrównoważonego rozwoju

Osiągnięcie trwałego wzrostu poziomu życia mieszkańców wymaga rozwoju gospodarczego, który uzyskuje się w dłuższym okresie przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej. Jest to niezbędny warunek stabilności społecznej, dobrej jakości życia i sprawnego funkcjonowania regionu, co z kolei wpływa na wysoką atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą.

Zasada ukierunkowania na ludzi

Źródłem zmian i postępu są ludzie – ich ambicje, umiejętności i wiedza. Władze samorządowe we wszystkich swych działaniach muszą uwzględniać ten fakt, tworząc warunki sprzyjające wysokiej aktywności mieszkańców regionu.

Zasada różnorodnego rozwoju

W pierwszej fazie obowiązywania strategii należy stosować zasadę różnorodnego rozwoju, czyli sprzyjać różnorodnym, dobrze prosperującym działaniom gospodarczym, oraz wspierać

szczególnie działalność dobrze rokującą. Dopiero w drugiej fazie wsparcie powinno przyjąć charakter wyraźnie proinnowacyjny.

Zasada ochrony mechanizmów rynkowych, wzmocnienia

i kreowania rynków

Władze samorządowe winny dbać o jakość rynków regionalnych, wzmocniać je i kreować wszędzie tam, gdzie to jest uzasadnione.

Zasada partnerstwa publiczno-prywatnego

Należy szeroko korzystać z partnerstwa publiczno-prywatnego, które odpowiednio stosowane zwiększa efektywność wydatkowania środków publicznych.

Zasada terytorialnego zróżnicowania celów i narzędzi oddziaływania

Niezbędne jest zróżnicowanie przestrzenne podjętych działań. Należy określić własną hierarchię celów i kierunków działania, którym odpowiadają różne instrumenty realizacyjne. Treść regionalnej polityki wsparcia rozwoju musi być dostosowana do lokalnych warunków i ich zmian. Podstawą formułowania programu wojewódzkiego będzie określenie obszarów problemowych i centrów rozwojowych, w których, według przyjętych kryteriów, będą realizowane zróżnicowane przedsięwzięcia, zgodne ze strategią rozwoju województwa.

Zasada przejścia

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego przygotowuje i umożliwia przejście po 2010 roku do gospodarki opartej na wiedzy, wysokich kwalifikacjach i współpracy.

2. FAZY REALIZACJI STRATEGII

W procesie integracji Polski z Unią Europejską oraz związanymi z tym obowiązkami i korzyściami należy wyróżnić dwie fazy realizacji strategii rozwoju: przedakcesyjną i poakcesyjną, wyróżnione momentem wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.

W fazie przedakcesyjnej, przy ciągle skromnych środkach przeznaczanych przez państwo na wsparcie rozwoju regionalnego, trzeba skoncentrować wysiłki na realizacji celów służących

przygotowaniu kadr, zwiększeniu przedsiębiorczości, zwłaszcza na terenach wiejskich oraz polepszeniu współpracy wewnątrz regionu. Oznacza to pierwszeństwo celów związanych z rozwojem kapitału ludzkiego, zapewnieniem ładu społecznego oraz budową tożsamości regionalnej. W tym czasie należy się spodziewać znacznych napięć na rynku pracy, co wynika z utrzymującego się od lat dodatniego bilansu ludnościowego i nasilenia procesów restrukturyzacji gospodarki. Programy operacyjne województwa powinny mieć na celu przede wszystkim tworzenie nowych miejsc pracy.

W fazie drugiej, po przyjęciu Polski do Unii Europejskiej, gdy dostępne będą dużo większe środki na wsparcie rozwoju regionalnego i znacznie zwiększą się inwestycje prywatne, możliwa stanie się znacząca poprawa poziomu cywilizacyjnego, gospodarczego i infrastruktury na terenach wiejskich, nastąpi zasadnicza poprawa dostępności komunikacyjnej regionu oraz pojawienie się nowych funkcji i obiektów w metropolii Trójmiasta. Umożliwi to głębszą restrukturyzację i szybsze unowocześnienie gospodarki, polepszenie integracji komunikacyjnej regionu, dalszą poprawę stanu środowiska przyrodniczego oraz doprowadzenie systemu edukacji do poziomu umożliwiającego przejście do rozwoju opartego na wiedzy.

3. NIEBEZPIECZEŃSTWA

W razie niepowodzenia koncepcji przedstawionej w misji, czyli poddania się bieżącym potrzebom i naciskom społecznym – regionowi zagraża spowolnienie rozwoju i w efekcie – wypadnięcie z czołówki polskich regionów.

Przyjęcie drogi opartej na przejmowaniu z Zachodu produkcji standardowych dóbr i usług o niskim poziomie technicznym, korzystającej ze słabo wykwalifikowanej siły roboczej, może spowodować silne uzależnienie gospodarki i społeczności regionu od sytuacji zewnętrznej. W dłuższej perspektywie również prowadzi to do spadku tempa wzrostu i poziomu życia mieszkańców.

Następuje przyspieszony rozwój metropolii Trójmiasta w efekcie udanego przejścia do gospodarki opartej na wiedzy, a równocześnie marginalizacja oraz zacofanie cywilizacyjne pozostałych obszarów.

VII. PRIORYTETY, CELE I ZADANIA

Realizacji wizji regionu i spełnieniu misji samorządu województwa służą wyznaczone cele strategiczne i zadania realizacyjne.

Cele strategiczne są wynikiem społecznej dyskusji nad przyszłością województwa pomorskiego. Dyskusja ta wywiązała się podczas prac nad strategią. Mają one charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy.

Zadania realizacyjne wskazują, co należy robić, aby osiągnąć dany cel strategiczny.

Cele strategiczne uporządkowano, wyznaczając pięć **priorytetów rozwojowych**. Są one zbieżne z celami i zasadami Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz oficjalnymi dokumentami rządowymi.

1. PRIORYTETY ROZWOJU

Priorytet 1. Rozwój kapitału ludzkiego oparty na wiedzy i aktywności.

Priorytet 2. Restrukturyzacja i unowocześnianie gospodarki.

Priorytet 3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.

Priorytet 4. Kreowanie wysokiej jakości życia.

Priorytet 5. Rozwój międzynarodowej współpracy województwa.

2. CELE STRATEGICZNE I ZADANIA REALIZACYJNE

Priorytet 1. Rozwój kapitału ludzkiego oparty na wiedzy i aktywności

Cel 1.1. Zwiększenie mobilności i przedsiębiorczości mieszkańców regionu

Zadania

- Polepszenie obiegu informacji o lokalnych rynkach pracy, w celu zwiększenia mobilności zawodowej pracowników.
- Ułatwianie dojazdów do pracy na obszarach dotkniętych wysokim bezrobociem.
- Inicjowanie oraz wspieranie przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy na obszarach dotkniętych wysokim bezrobociem.

- Inicjowanie i wspieranie programów edukacyjnych służących poszerzaniu zdolności adaptacyjnych młodzieży oraz przekwalifikowywaniu dorosłych.

Cel 1.2. Rozwój systemu edukacji

Zadania

- Rozbudowa ośrodków akademickich Trójmiasta i Słupska oraz kształcenia na poziomie wyższym w miastach powiatowych.
- Zwiększenie różnorodności form i treści nauczania. Utworzenie systemu wspierania innowacji i eksperymentów edukacyjnych.
- Upowszechnianie nauki języków obcych i edukacji ekologicznej.
- Wspieranie regionalnych specjalności edukacyjnych i naukowo-badawczych oraz specjalności obejmujących nową technikę i technologię. Eksport usług edukacyjnych do innych regionów i za granicę. Uczestnictwo w międzynarodowej kooperacji naukowej.
- Wzmocnienie systemu ustawicznego kształcenia dorosłych.
- Polepszenie dostępu młodzieży ze wsi i małych miast do edukacji wszystkich szczebli oraz stworzenie systemu wsparcia finansowego dla niezamożnych uczniów i studentów.

Cel 1.3. Pobudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej

Zadania

- Wspieranie rozwoju organizacji społecznych, a zwłaszcza prowadzących działalność na rzecz regionu i jego mieszkańców.
- Wspieranie aktywności społecznej osób w wieku poprodukcyjnym.
- Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w umacnianiu tożsamości regionalnej.

Priorytet 2. Restrukturyzacja i unowocześnianie gospodarki

Cel 2.1. Stworzenie regionalnego systemu innowacji

Zadania

- Rozwijanie sektorów opartych na wiedzy oraz badań i rozwoju w sferze nowych technik i technologii w celu realizowania potrzeb gospodarki.
- Tworzenie centrów transferu nowych technologii oraz polepszenie obiegu informacji oraz współpracy między nauką i gospodarką.

- Poprawa dostępu przedsiębiorstw do technologii informacyjno-telekomunikacyjnych i ich infrastruktury.
- Wspieranie rozwoju centrum targowo-wystawienniczego.

Cel 2.2. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw

Zadania

- Wspieranie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), zwłaszcza skierowanych na przedsięwzięcia innowacyjne.
- Polepszenie dostępu MSP do kapitału oraz informacji gospodarczej i technicznej.
- Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia MSP, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia kadr, doradztwa, współpracy regionalnej i kontaktów międzynarodowych.
- Pomoc w inicjowaniu i wspieraniu rozwoju sektora MSP na terenach wiejskich i dotkniętych wysokim bezrobociem.
- Wspieranie działań dostosowawczych MSP do norm, standardów i warunków konkurencji w Unii Europejskiej.
- Wspieranie rozwoju MSP kooperacyjnych i usługowych branży okrętowej.

Cel 2.3. Unowocześnienie tradycyjnych sektorów gospodarki

Zadania

Rolnictwo

- Restrukturyzacja gospodarstw rolnych i wzmacnianie ich zdolności towarowych do funkcjonowania na rynkach europejskich.
- Wspieranie rozwoju podmiotów instytucjonalnych w zakresie ubezpieczeń wzajemnych oraz usług bankowych, w szczególności kredytów.
- Dostosowanie handlu surowcami rolnymi, przetwórstwa żywności oraz promocji regionalnych produktów żywnościowych do warunków konkurowania w Unii Europejskiej.
- Wspieranie powiązań kooperacyjnych producentów rolnych.
- Promowanie prośrodowiskowych zasad uprawy, chowu i produkcji żywności pochodzącej z gospodarstw stosujących te zasady.

- Rewaloryzacja techniczna i gospodarcza obszarów wiejskich, szczególnie Żuław i Powiśla, w celu maksymalnego wykorzystania ich właściwości przyrodniczych do produkcji żywności.
- Wspieranie postępu biologicznego i nowoczesnych metod produkcji rolnej.
- Wspieranie rozwoju hodowli ryb i rybactwa śródlądowego, zwłaszcza na obszarach małej aktywności gospodarczej.

Rybołówstwo

- Wspieranie rybołówstwa dalekomorskiego, bałtyckiego i przybrzeżnego wobec wyzwań konkurencyjności, także w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej.
- Rozwój struktur rynku rybnego, wspieranie przetwórstwa rybnego i gastronomii rybnej.

Przemysł okrętowy

- Tworzenie warunków i prowadzenie działań w celu wzmocnienia zaplecza badawczego, konstrukcyjnego i naukowo-dydaktycznego przemysłu okrętowego.
- Rozwój infrastruktury regionalnej służącej wzmocnieniu znaczenia stoczni produkcyjnych i remontowych regionu oraz utrzymaniu międzynarodowej pozycji konkurencyjnej.

Żegluga

- Wspieranie działań zmierzających do lepszego wykorzystania warunków rynkowych przez firmy żeglugowe (np. przewozy turystyczne, przybrzeżne, krótkiego dystansu, żegluga promowa, przewozy pasażersko-towarowe i szkolne).
- Zwiększenie liczby połączeń promowych Gdańska, Gdyni i Ustki, m.in. poprzez rozbudowę baz promowych.
- Wspieranie rozwoju żeglugi śródlądowej w łańcuchu transportowym.
- Doprowadzenie do pełnego otwarcia polskich akwenów Zalewu Wiślanego dla żeglugi morskiej.

Cel 2.4. Rozwój usług, transportu i turystyki

Zadania

Usługi

- Rozbudowa i poszerzenie oferty placówek obsługi biznesu, nauki, kultury, administracji i innych usług wyższego rzędu na obszarze Trójmiasta i Słupska.
- Wspieranie i rozwój instytucji oraz imprez kulturalnych rangi krajowej i międzynarodowej, zwłaszcza bałtyckiej.
- Rozbudowa reprezentacyjnych terenów śródmiejskich w Gdańsku, Sopocie i Gdyni, jako międzynarodowej wizytówki regionu.
- Wzmocnienie funkcji usługowych i administracyjnych wyższego rzędu w Słupsku. Podniesienie walorów śródmieścia Słupska.
- Nawiązanie współpracy publiczno-prywatnej na rzecz rozwoju wyższego szkolnictwa artystycznego (film, TV, teatr, muzyka).

Transport

- Tworzenie systemu transportowego równoważącego rolę kolei, transportu drogowego i wodnego.
- Stworzenie centrów logistyczno-dystrybucyjnych.
- Zwiększenie znaczenia portu lotniczego „Gdańsk-Trójmiasto”.

Turystyka

- Wspieranie rozwoju turystyki miejskiej i krajoznawczej, uwzględniając przede wszystkim:
 - ponadregionalne znaczenie zabytków Gdańska i zamku w Malborku, atrakcyjność szlaku zamków krzyżackich, głównie na Powiślu,
 - wykorzystanie unikatowych krajowych i europejskich walorów Ziemi Pomorskiej (Słowiński Park Narodowy i Park Narodowy Borów Tucholskich), wybitnego dziedzictwo kulturowego i krajobrazu Kaszub i Kociewia, atrakcyjności pojezierzy: bytowskiego i krajeńskiego oraz Żuław Wiślanych, Półwyspu Helskiego i Mierzei Wiślanej.
- Promocja markowych produktów regionu (np. „Kraina w kratę”) i kreowanie nowych.
- Poszerzenie funkcji turystycznych małych portów. Rozwój marin, przybrzeżnej żeglugi pasażerskiej i śródlądowej oraz innych form turystyki morskiej.
- Popieranie inicjatyw samorządowych i prywatnych zmierzających do przedłużenia sezonu, w szczególności poprzez budowę parków wodnych, rozwój usług leczniczych i sanatoryjnych oraz rozwój całorocznej bazy hotelowej.
- Wspieranie rozwoju agroturystyki, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych.

- Kształcenie kadr dla turystyki i agroturystyki, z uwzględnieniem edukacji ekologicznej.
- Stworzenie sieci tras dla turystyki rowerowej.

Cel 2.5. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej

Zadania

- Zapewnienie ładu przestrzennego jako istotnego warunku rozwoju gospodarczego. Usprawnienie gospodarki przestrzennej na wszystkich poziomach samorządowych w celu poprawy atrakcyjności inwestycyjnej.
- Tworzenie obszarów ułatwionego inwestowania i przyspieszonego rozwoju, szczególnie wokół regionalnych korytarzy transportowych.
- Pełne wykorzystanie specjalnych stref ekonomicznych: słupskiej i tczewsko-żarnowieckiej, między innymi poprzez pomoc w budowie infrastruktury technicznej obszarów stref oraz działania marketingowe promujące strefy w kraju i za granicą.
- Wspieranie zagospodarowania na cele miejskie terenów niewykorzystywanych na funkcje portowe i przemysłowe. Kreowanie atrakcyjnych przybrzeżnych stref miejskich (tzw. waterfrontów).

Cel 2.6. Wsparcie i stopniowe przekształcanie słabych strukturalnie obszarów wiejskich

Zadania

- Przekształcanie i dostosowanie obszarów popegeerowskich do nowych inicjatyw inwestycyjnych.
- Tworzenie pozarolniczych źródeł utrzymania na wsi i w małych miastach.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej.
- Wyznaczenie zasięgu, określenie potrzeb i zintensyfikowanie doraźnej pomocy dla obszarów popegeerowskich.

Priorytet 3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu

Cel 3.1. Przyspieszenie modernizacji metropolii Trójmiasta

Zadania

- Pełne wykorzystanie ukształtowanego historycznie potencjału społeczno-gospodarczego i kulturowego Trójmiasta jako bałtyckiej metropolii.
- Sformułowanie strategicznej wizji rozwoju funkcji metropolitalnych Trójmiasta.
- Sformułowanie strategii restrukturyzacji portów Gdańska i Gdyni jako układu komplementarnego, oferującego potencjał przeładunkowy dla krajów ościennych, szczególnie dla Białorusi i Ukrainy.
- Zintensyfikowanie wspólnych przedsięwzięć zmierzających do ochrony trójmiejskiego systemu ekologicznego.

Cel 3.2. Przeciwdziałanie marginalizacji obszarów peryferyjnych

Zadania

- Utworzenie regionalnego systemu transportu zbiorowego (kolej i autobus), polepszającego dostępność do Trójmiasta, Słupska i miast powiatowych z obszarów peryferyjnych.
- Zapewnienie dostępności usług publicznych (edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo, kultura, media regionalne) na poziomie zapobiegającym marginalizacji obszarów peryferyjnych.

Cel 3.3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej

Zadania

- Inicjowanie i koordynacja działań zmierzających do modernizacji i budowy korytarzy transportowych nr VI i IA Europy Środkowo-Wschodniej (A-1 i kolej superszybka).
- Modernizacja i podniesienie znaczenia dróg krajowych numer 6, 7, 22 i 50.
- Poprawa dostępności transportowej do węzła komunikacyjnego, w tym portów Gdańska i Gdyni, lotniska oraz małych portów.
- Stworzenie w aglomeracji Trójmiasta zintegrowanego systemu transportu zbiorowego.
- Działania na rzecz integracji transportowej obszarów położonych po obu stronach Wisły – w tym budowy mostów.

Cel 3.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury portowej

Zadania

- Skoordinowanie inwestycji infrastrukturalnych w portach regionu z punktu widzenia interesów regionalnych.
- Wspieranie modernizacji i rozbudowy infrastruktury małych portów.

Cel 3.5. Rozwój telekomunikacji

Zadania

- Poprawa sprawności funkcjonowania regionalnego rynku usług telekomunikacyjnych.
- Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu, z uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Cel 3.6. Modernizacja i rozwój energetyki

Zadania

- Poprawa infrastruktury energetyki, zwiększenie efektywności wykorzystania energii i polepszenie zaopatrzenia w energię.
- Zwiększenie potencjału energetycznego regionu z wykorzystaniem źródeł odnawialnych (np. elektrownie wiatrowe i wodne).
- Rozwój energetyki w oparciu o przyjazne dla środowiska nośniki energii (np. elektrownie gazowe).

Priorytet 4. Kreowanie wysokiej jakości życia

Cel 4.1. Tworzenie bezpiecznych i atrakcyjnych warunków życia

Zadania

- Poprawa jakości życia i zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej.
- Poprawa realnego stanu i społecznego poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Zapobieganie przestępczości wśród nieletnich. Polepszenie współpracy policji ze społecznościami lokalnymi. Eliminowanie wpływów zorganizowanych grup przestępczych.
- Utworzenie zintegrowanego regionalnego systemu ratownictwa.
- Zabezpieczenie i przeciwdziałanie skutkom nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i zjawisk przyrodniczych o charakterze klęsk żywiołowych.

Cel 4.2. Poprawa ekologicznych warunków życia

Zadania

- Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska w odniesieniu do:
 - Powietrza**
 - redukcja i neutralizacja gazowych zanieczyszczeń atmosfery u źródła,
 - gazyfikacja obszarów wiejskich,
 - Wody**
 - poprawa zaopatrzenia w wodę i polepszenie jakości wód, szczególnie wody pitnej,
 - modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków w połączeniu z równoczesną rozbudową i budową systemów kanalizacji sanitarnej,
 - wzmocnienie obudowy biologicznej cieków i jezior,
 - Gleby**
 - rekultywacja terenów zdewastowanych przyrodniczo, zwłaszcza przemysłowych i nieczynnych składowisk odpadów,
 - Klimatu akustycznego**
 - ograniczenie uciążliwości komunikacyjnych w miastach i wzdłuż głównych tras komunikacyjnych.
- Regulacja stosunków wodnych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i odprowadzania wód opadowych. Rozwój regionalnego systemu małej retencji wodnej, z poszanowaniem warunków ekologicznych.
- Racjonalizacja gospodarki odpadami (segregacja, recykling, utylizacja), gospodarcze wykorzystanie i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych, w tym niebezpiecznych. Opracowanie i wdrożenie wojewódzkiego, zintegrowanego programu gospodarki odpadami.

Cel 4.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi

Zadania

- Dostosowanie rozmiarów i lokalizacji ujęć wodnych do pozostających w dyspozycji zasobów wód podziemnych i powierzchniowych. Ochrona głównych zbiorników wód.
- Poprawa zwartości przestrzennej lasów i zwiększenie ich powierzchni. Wzrost różnorodności biologicznej i zwiększenie odporności ekosystemów leśnych.

- Zmiany regionalnego systemu gospodarowania energią w celu zwiększenia jego efektywności, zmniejszenia energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym regionu.
- Aktywna ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazu rolniczego przyjaznego środowisku oraz rejonów rekreacyjnych.
- Eksploatacja zasobów biologicznych morza na poziomie gwarantującym ich odnawialność.

Cel 4.4. Poprawa efektywności ochrony przyrody i krajobrazu

Zadania

- Wzmocnienie spójności i ciągłości przestrzennej systemu obszarów chronionych województwa.
- Objęcie ochroną części obszarów nadbrzeżnych i morskich akwenów przybrzeżnych.
- Zapobieganie degradacji i rewitalizacja krajobrazu obszarów pojeziernych.
- Zwiększenie powierzchni terenów objętych ochroną rezerwatową oraz innymi formami indywidualnej ochrony przyrody, w tym ustanowienie Światowego Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

Cel 4.5. Wspieranie różnorodności kulturowej regionu

Zadania

- Wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa historycznego – kaszubskiego, kociewskiego i innych.
- Wspieranie instytucji kulturalnych na obszarach wiejskich oraz ludowych form kultury.
- Wspieranie i promocja języka kaszubskiego oraz lokalnych dialektów.
- Pielęgnowanie walorów krajobrazów historycznych regionu (Kaszuby, Kociewie, Żuławy, Powiśle, Bory Tucholskie, Ziemia Słowińska, strefa przymorska, „Kraina w kratę”).

Cel 4.6. Zachowanie dziedzictwa historycznego

Zadania

- Zachowanie i wspieranie rewitalizacji zabytkowych obiektów (zamki, obiekty sakralne, dwory) i obszarów (miasta, parki, cmentarze).

- Pielęgnowanie i promocja tradycji morskich.
- Utrwalanie i dokumentowanie najnowszej historii regionu, dziedzictwa Solidarności, w szczególności zaś jego roli w walce o swobody obywatelskie i godność ludzką.

Cel 4.7. Promocja zdrowia i rozwój kultury fizycznej

Zadania

- Polepszenie dostępu mieszkańców do specjalistycznej opieki medycznej. Modernizacja i racjonalizacja rozmieszczenia placówek publicznej służby zdrowia.
- Wspieranie inicjatyw służących promocji zdrowia i proekologicznemu stylowi życia.
- Wykorzystanie możliwości rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego w Ustce i Sopocie.
- Wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu młodzieżowego, głównie w oparciu o bazę szkolną.

Priorytet 5. Rozwój międzynarodowej współpracy województwa

Cel 5.1. Zwiększenie roli i znaczenia województwa pomorskiego w Regionie Morza Bałtyckiego

Zadania

- Aktywne uczestnictwo w pracach Euroregionu Bałtyk i Konferencji Współpracy Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego.
- Wspieranie przedsięwzięć rozwijających wielopłaszczyznową i wielopodmiotową współpracę w Regionie Morza Bałtyckiego (np. VASAB 2010, HELCOM, Ars Baltica, Social Hansa, Baltic 21, Związek Miast Bałtyckich).
- Dążenie do uzyskania członkostwa w Komitecie Bałtyckim Konferencji Peryferyjnych Regionów Morskich.
- Tworzenie warunków do efektywnego wykorzystania funduszy pomocowych finansujących współpracę w Regionie Morza Bałtyckiego (np. INTERREG).

Cel 5.2. Rozwój współpracy międzyregionalnej

Zadania

- Dążenie do utworzenia przedstawicielstwa województwa pomorskiego przy strukturach Unii Europejskiej.

- Dążenie do uzyskania członkostwa w europejskich organizacjach regionalnych.
- Inicjowanie nowych i wspieranie dotychczasowych kontaktów z regionami Unii Europejskiej, doświadczonymi w programowaniu rozwoju regionalnego.
- Kontynuowanie kontaktów z innymi regionami, w tym z obszaru Europy Wschodniej, wraz z doprowadzeniem do podpisania umów dwustronnych.

Cel 5.3. Tworzenie dobrego wizerunku województwa w kontaktach międzynarodowych i międzyregionalnych

Zadania

- Prowadzenie skutecznej promocji zagranicznej województwa, w tym uczestniczenie w międzynarodowych imprezach promocyjno-handlowych i turystycznych.
- Ożywienie kontaktów województwa z polskimi placówkami dyplomatycznymi i konsularnymi oraz przedstawicielami gospodarczymi w priorytetowych dla regionu obszarach współpracy.
- Ożywienie kontaktów z Polakami za granicą, zwłaszcza o pomorskim rodowodzie.

VIII. REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego będzie realizowana zgodnie z zasadami przyjętymi w **misji**. Istotnym narzędziem rozwoju regionalnego jest oddziaływanie na **rynki regionalne**: informacji, wiedzy, kapitału, pracy i nieruchomości. Realizacji strategii przewodniczą **instytucje realizujące i wspierające rozwój województwa**. Istotne uwarunkowanie programu wojewódzkiego stanowią **instrumenty finansowe**.

1. UMACNIANIE I KREOWANIE RYNKÓW REGIONALNYCH

Rynek informacji

Bezpieczny, łatwy i szybki dostęp do wiarygodnej i pełnej informacji determinuje powodzenie przedsięwzięć gospodarczych i społecznych oraz jest kluczowym elementem konkurencyjności regionu.

Nie ma obecnie w województwie pomorskim regionalnego rynku informacji w ujęciu systemowym. Informacje są rozproszone, nieskoordynowane, niepełne, nieaktualne, niewiarygodne i niesystematyczne. Sytuacja ta powoduje, że koszt i czas pozyskania informacji spełniającej kryteria wysokiej jakości – która jest niezbędna w dobie globalizacji i bardzo silnej konkurencji – jest bardzo wysoki, wskutek czego gospodarka regionu traci swą konkurencyjność.

Regionalny rynek informacji w ujęciu systemowym powinien obejmować:

- a) regionalny system informacji społeczno-gospodarczej, w tym:
 - dane statystyczne (w powiązaniu z monitoringiem społeczno-gospodarczym województwa),
 - ofertę inwestycyjną samorządów,
 - ofertę kooperacyjną, produktową i targową podmiotów gospodarczych,
 - ofertę turystyczną, kulturalną i edukacyjną,

- dane o rolnictwie i rynku rolnym,
 - dane o Unii Europejskiej,
- b) regionalny system informacji administracyjnej, w tym:
- dane o urzędach i procedurach decyzyjnych, organizacjach i instytucjach w województwie;
 - dane o zagrożeniach (zintegrowany system informacji policji, straży pożarnej, służby zdrowia, straży granicznej, inspektoratu ochrony środowiska itp.)

Zorganizowanie sprawnie działającego rynku informacji jest zadaniem samorządu województwa, współdziałającego z innymi samorządami, administracją rządową i sektorem prywatnym (partnerstwo publiczno-prywatne).

Rynek wiedzy

Efektywnie funkcjonujący rynek wiedzy staje się coraz ważniejszym warunkiem trwałego rozwoju gospodarczego.

Regionalny rynek wiedzy w ujęciu systemowym powinien obejmować:

- a) system doradztwa dla podmiotów gospodarczych:
- komercyjny (finansowany na zasadach rynkowych, tam gdzie to konieczne przy koordynacji organizacyjnej ze strony samorządów): konsulting, szkolenia komercyjne,
 - publiczny (zorganizowany i finansowany lub współfinansowany ze środków publicznych): system podstawowego doradztwa i szkoleń dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- b) system doradztwa dla instytucji publicznych dotyczący:
- doskonalenia i kształcenia administracji samorządowej (np. w zakresie technologii informacyjnych, wiedzy o Unii Europejskiej i procesie integracji europejskiej),
 - doradztwa finansowego i organizacyjnego (np. w dziedzinie doskonalenia procedur i struktur);
- c) system wspierania innowacji i transferu technologii obejmujący:
- wspieranie badań podstawowych (w tym wspieranie procesu patentowego),
 - centrum monitorowania i prognozowania trendów rozwojowych w technologii,
 - wspieranie innowacji (w tym przyciągania do regionu inwestycji zagranicznych do sektorów innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie),

- wspieranie dyfuzji innowacji i transferu technologii (parki nauki, parki technologiczne, parki przemysłowe);
- d) system szkolnictwa wyższego i instytucji naukowych obejmujący informacje na temat:
- badań naukowych w zakresie badań podstawowych i stosowanych,
 - potrzeb badań naukowych w regionie,
 - regionalnej oferty edukacyjnej.

Obecnie w województwie pomorskim nie ma większości wymienionych elementów regionalnego rynku wiedzy. Te, które istnieją, nie spełniają kryteriów efektywności, łatwości dostępu, wysokiej jakości i właściwego ukierunkowania na odbiorcę.

Finansowanie oraz organizacja dostępu do wiedzy muszą być zróżnicowane i zawierać zarówno element publiczny, jak i prywatny. Gwarancją efektywnego funkcjonowania regionalnego rynku wiedzy jest partnerstwo publiczno-prywatne, które zakłada:

- ze strony samorządu województwa: koordynację organizacyjną oraz wsparcie finansowe tych elementów rynku wiedzy, których rozwój na zasadach w pełni komercyjnych byłby nieefektywny z punktu widzenia roli, jaką mają do odegrania;
- ze strony prywatnych podmiotów rynku wiedzy: wykorzystywanie wsparcia publicznego (organizacyjnego i finansowego) zgodnie z kryterium jak najwyższej efektywności.

Rynek kapitału

Efektywny rynek kapitału powinien zapewniać zewnętrzne finansowanie przedsiębiorstw znajdujących się w różnym stadium rozwoju i prowadzących działalność o różnym stopniu ryzyka.

Dotychczasowe systemy publicznego wspierania małych i średnich przedsiębiorstw opierają się głównie na instrumentach o charakterze dłużnym (pożyczki, gwarancje itp.). Warunkiem pełnego wykorzystania tych instrumentów przez przedsiębiorstwa z województwa pomorskiego jest przede wszystkim odpowiednie nasycenie wiedzą, informacją oraz instytucjami organizującymi przepływ kapitału. W przypadku regionu pomorskiego bardzo istotne jest dopasowanie rynku kapitału do specyficznej struktury podmiotowej regionalnej gospodarki, charakteryzującej się niewielką liczbą dużych i średnich przedsiębiorstw oraz dominacją stosunkowo małych firm. Jednym z narzędzi efektywnego rynku kapitału powinny być regionalne fundusze inwestycyjne oparte częściowo na środkach pomocowych, a

częściowo na własnych aktywach. Fundusze te należy z czasem prywatyzować, tak aby zapewnić odpowiednie mechanizmy kontrolne gwarantujące efektywność ich funkcjonowania na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Bardzo pożyteczna jest dystrybucja wiedzy i informacji w odniesieniu do możliwości, jakie daje rynek kapitałowy.

Rynek pracy

Regionalny rynek pracy w rozumieniu systemowym powinien charakteryzować się wysoką elastycznością, mobilnością przestrzenną i zawodową ludności oraz otwartością.

Optymalny stan rynku pracy może zostać osiągnięty jedynie wtedy, gdy istnieje silne wsparcie instytucjonalne. Elementem budowania elastyczności rynku pracy musi być system doradztwa i szkoleń zawodowych. Efektywny regionalny rynek pracy to także rynek zintegrowany wewnętrznie, co oznacza, że działania poszczególnych podmiotów na tym rynku powinny być spójne co do celu i metody. Rynek pracy musi być też otwarty, czyli silnie powiązany z innymi regionalnymi rynkami pracy, w tym także w aspekcie międzynarodowym. Regionalny rynek pracy spełniający dobrze swoją rolę – a więc kreujący rozwój gospodarczy, a nie będący dla niego przeszkodą – musi być zintegrowany z innymi regionalnymi rynkami czynników produkcji i rozwoju (rynkem kapitału, informacji, wiedzy). Dążenie do optymalizacji regionalnego rynku pracy wymaga od władz samorządowych przede wszystkim działań organizacyjnych i koordynujących system instytucjonalny wspierający rynek pracy. System ten powinien działać na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego, czyli łączyć finansowanie i wysiłki organizacyjne sektora publicznego i prywatnego, przy czym rolę koordynującą powinny pełnić władze regionalne.

Rynek nieruchomości

O efektywności rynku nieruchomości budynkowych i gruntowych decydują: płynność, elastyczność, powszechność dostępu do informacji rynkowej, jakość i kompletność informacji, infrastruktura instytucjonalna. Jakość systemu regulacji to przede wszystkim: przejrzystość, prostota, skuteczność i racjonalność.

Podstawowym problemem pomorskiego rynku nieruchomości, a dotyczy to również rynku krajowego, jest niespójność specyfiki rynku z potrzebami w zakresie regulacji a stosowanym system regulacji, który jest nieprzejrzysty i nieskuteczny.

Specyfikę rynku stanowią: przestrzenny i czasowy zasięg skutków transakcji rynkowych (efekty zewnętrzne, trwałość struktur przestrzennych tworzonych w wyniku określonego zagospodarowania), wysoki udział podmiotów publicznych w strukturze własnościowej nieruchomości oraz w transakcjach rynkowych, konieczność wyłączenia z obrotu rynkowego nieruchomości służących realizacji inwestycji celu publicznego o wymiarze lokalnym i ponadlokalnym. Konsekwencją tego jest nadmierna regulacja oraz ograniczenie praw własności, globalizacja popytu na lokalne zasoby.

Z punktu widzenia programowania rozwoju regionalnego szczególne znaczenie ma efektywność działania rynków budynkowych, w tym rynku mieszkaniowego, oraz rynku nieruchomości gruntowych (inwestycyjnych, rolnych i leśnych), a także skuteczność i zasadność stosowanych instrumentów regulacji, w tym gospodarki przestrzennej. Im bardziej efektywny rynek, im lepsze mechanizmy regulacji, tym większe szanse poprawy atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej, poprawy jakości życia, budowania ładu przestrzennego i realizacji rozwoju zrównoważonego.

2. WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI REALIZUJĄCYCH STRATEGIĘ I WSPIERAJĄCYCH ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA

Strategię realizują:

- Sejmik Województwa Pomorskiego,
- Zarząd Województwa Pomorskiego,
- Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego,
- Pomorski Urząd Wojewódzki.

W realizacji strategii partnersko uczestniczą instytucje wspierające rozwój regionalny: samorządy gminne i powiatowe, samorządy gospodarcze, instytucje wspierania biznesu, instytucje centralne, agencje i fundusze celowe oraz organizacje pozarządowe.

Najpilniejszą potrzebą jest stworzenie centrów informacyjno-promocyjnych, służących pomocą przy ubieganiu się o środki unijne i zajmujących się aktywną promocją regionu oraz szkoleniami.

3. WSPARCIE REALIZACJI STRATEGII

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego obejmuje dwie fazy: przedakcesyjną i poakcesyjną. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia źródeł finansowania oraz wielkości środków wspierających rozwój województwa pomorskiego.

Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju regionu zależą od takich czynników, jak:

- wielkość środków przeznaczonych przez UE na wsparcie rozwoju regionalnego w Polsce;
- zasady podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa;
- potencjał absorpcyjny województwa pomorskiego.

Wielkość środków przeznaczonych przez UE na wsparcie rozwoju regionalnego w Polsce

Przed uzyskaniem członkostwa, czyli zgodnie z polskimi zamierzeniami - do końca 2002 roku, Polska będzie otrzymywała wsparcie z trzech programów przedakcesyjnych – Phare 2, SAPARD oraz ISPA. Łącznie z tego tytułu kraj ma otrzymać około 920 mln euro średniorocznie. Od momentu przystąpienia do UE Polska uzyska dostęp do środków Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności. Wsparcie z tego tytułu powinno wynieść odpowiednio: 3,5 mld euro w 2003 roku, 4,8 mld euro w 2004 roku, 6,1 mld euro w roku 2005 i 7,4 mld euro w 2006 r. – łącznie w latach 2003-2006 byłoby to prawie 22 mld euro.

Środki przeznaczone przez UE na wspieranie rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. komponent regionalny funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych) wynoszą odpowiednio:

- Phare 2: 380 mln euro w latach 2000-2002, czyli około 127 mln euro rocznie;
- SAPARD: 225 mln euro w latach 2000-2002, czyli około 75 mln euro rocznie (wg Ministerstwa Rolnictwa – 168 mln euro rocznie);
- Fundusze Strukturalne: 9,8 mld euro w latach 2003-2006.

Mechanizm wdrażania pozostałej części funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych oraz środków programu ISPA będzie zcentralizowany.

Zasady podziału środków

Środki funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych w ramach komponentu regionalnego mogą być dzielone pomiędzy poszczególne województwa w proporcji do liczby ludności

(**wariant A**). Rozważana jest również możliwość rozdysponowania 50 % środków w równych częściach na wszystkie regiony i pozostałych 50 % proporcjonalnie do liczby ludności (**wariant B**).

Szacunek wsparcia w ramach polityki intraregionalnej ze środków funduszy europejskich dla województwa pomorskiego w latach 2000-2006 wygląda następująco:

Wyszczególnienie	Wielkość wsparcia dla Pomorza (mln euro)
Phare 2 (lata 2000-2002) łączna alokacja na programy regionalne 380 mln euro	
Wariant A	21,3
Wariant B	22,6
SAPARD (lata 2000-2002) łączna alokacja na rozwój terenów wiejskich 225 mln euro	9,7
Fundusze Strukturalne (lata 2003-2006) łączna alokacja zdecentralizowana 9,8 mld euro	
Wariant A	549
Wariant B	580

Źródło: Obliczenia IBnGR na podstawie dokumentów UE.

Oprócz wsparcia w ramach polityki intraregionalnej ze środków funduszy europejskich województwo pomorskie może liczyć na środki z wymienionych funduszy i programów alokowane centralnie – w ramach dużych projektów – oraz na środki z programu ISPA (duże projekty infrastrukturalne o wartości co najmniej 5 mln euro), Funduszu Spójności oraz Inicjatywy Wspólnoty INTERREG (10-20 mln euro).

Potencjał absorpcyjny województwa

Decydujące znaczenie dla pełnego wykorzystania przydzielonych dla województwa pomorskiego środków z funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych UE będzie miał potencjał absorpcyjny regionu, czyli zdolność do:

- uzupełnienia środków europejskich środkami własnymi z województwa w proporcji 1:3 w ramach montażu finansowego funduszy europejskich;
- przygotowania, plasowania i prowadzenia programów operacyjnych i projektów inwestycyjnych w wymiarze europejskim.

Z szacunków Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wynika, że łączna kwota dostępna na cele inwestycyjne w budżetach jednostek samorządu terytorialnego województwa pomorskiego w latach 2000-2006 wyniesie 6,6 mld zł, co w cenach stałych 2000 roku oznacza kwotę blisko 5,1 mld zł. Po uwzględnieniu inwestycji rozpoczętych i bieżących do dyspozycji pozostaje ponad 4,5 mld zł wolnych środków, co odpowiada 3,5 mld zł w cenach stałych. Po uwzględnieniu możliwości zaciągania dodatkowych zobowiązań odpowiada to potencjałowi inwestycyjnemu w wysokości 4,8 mld zł w ciągu najbliższych sześciu lat.

Powyższa kwota – pomimo że nie uwzględnia planowanego w rządowym projekcie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego zwiększenia dochodów własnych samorządów – kilkakrotnie przekracza minimalny wymagany pułap środków własnych na współfinansowanie alokacji z funduszy europejskich. Zagrozeniem dla pełnego wykorzystania środków pomocowych UE nie jest więc brak środków na montaż finansowy. Kluczowe znaczenie będzie miała zdolność regionu do generowania, plasowania i prowadzenia projektów inwestycyjnych, spełniających ostre unijne kryteria celowości i efektywności.

IX. MONITORING REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU

Monitoring strategii dotyczy stałej obserwacji realizacji priorytetów rozwoju i celów strategicznych oraz realizacji programu wojewódzkiego i projektów rozwojowych wynikających z następnych faz programowania rozwoju regionalnego.

Monitoring wdrażania strategii służy:

- kontroli postępu realizacji programów operacyjnych i osiągniętych wyników oraz porównaniu ich zgodności z treścią wizji rozwoju i celami;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych przedsięwzięć rozwojowych (projektów), umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji, ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich wdrażanie, weryfikację zgodności z założonymi celami oraz efektywność wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

Monitoring realizacji strategii powinien umożliwiać:

- korygowanie działań, jeśli nie przynoszą one zamierzonych efektów;
- reagowanie na zmiany sytuacji regionu;
- przedstawienie przez władze samorządowe rozliczenia środków publicznych przeznaczanych na wsparcie rozwoju regionalnego.

Monitoring prowadzi właściwa jednostka w strukturze Urzędu Marszałkowskiego ze współudziałem służb Wojewody oraz instytucji bezpośrednio zaangażowanych w realizację konkretnych programów.